

Naturklagenævnets afgørelse
af 29. juni 2009
om fredning af Næstved Øvelsesplads og tilstødende skove
(NKN-111-00041)

Fredningsnævnet for Sydsjælland, Møn, Lolland og Falster har den 18. december 2007 truffet afgørelse om fredning af Næstved Øvelsesplads og tilstødende skove i Næstved Kommune. Fredningens afgrænsning fremgår af fredningskortet.

Fredningsnævnets afgørelse er påklaget til Naturklagenævnet for så vidt angår fredningens indhold og fredningserstatningens størrelse af lodsejerne Herlufsholm Skole og Gods, Gavnø Gods og Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste. Afgørelsen er også påklaget af By- og Landskabsstyrelsen for så vidt angår erstatningen til en enkelt lodsejer.

Baggrunden for fredningsforslaget

Fredningssagen er rejst af Danmarks Naturfredningsforening (DN) den 23. november 2006. Fredningsforslaget er navnlig begrundet i, at øvelsesområdet med tilstødende skove udgør et sammenhængende naturområde tæt ved Næstved, hvor tilplantning med skov og udstykning af parcelhusgrunde er uønsket. Der er i alt 19 lodsejere inden for fredningsområdet på ca. 530 ha, heraf 17 private samt Næstved Kommune og Forsvarsministeriet. I forbindelse med øvelsesområdet blev oprindeligt lejet 121 ha skov, som stadig er lejet til brug for øvelser. Skovene (Fredskov, Skytteskov og en del af Kalbyrisskoven) er udlejet af Gavnø Gods og Herlufsholm Gods og Skole til forsvaret.

Af sagsrejsernes fredningsforslag fremgår bl.a., at det gennem årene har været et stort ønske for DN at sikre så meget som muligt af Gardehusarregimentets øvelsesterræn til rekreative formål, når militæret ikke længere skulle anvende området til øvelsesaktiviteter. Den primære trussel mod øvelsesterrænet har været, at kommunen ønskede at anlægge en eller flere nye omfarts- eller lokalveje gennem overdrevet og de skove, som øvelsesterrænet omfatter eller støder op til. Efter at Storstrøms Amt vedtog et regionplantillæg om nye veje

om Næstved (uden om øvelsesområdets store overdrevarsarealer, de omkringliggende skove og Bonderup Sø og Mose) er de seneste års trusler imod det store, sammenhængende naturområde drevet over. Men også en debat om byudvikling i Næstved har ifølge DN vist, at der er stor interesse fra kommunens side i at inddrage dele af området til byudvikling. Samtidig står der private købere klar til at overtage området med henblik på enten at tilplante overdrevet med skov eller udstykke det til parcelhusgrunde. Fredningsområdet ligger kun 4,4 km fra Næstved Centrum, og kan med en permanent sikring gennem en fredning blive den grønne oase, som byen kan udvikle sig omkring i østlig retning.

Fredningsområdet

Fredningen omfatter et areal på ca. 530 ha med henholdsvis overdrev, fredsskov, sø- og moseområder samt spredte vandhuller inden for Næstved Kaserners Øvelsesområde og de tilstødende skove. Ud af de af de 532,82 ha er ca. 180 ha er på fredningstidspunktet registreret som overdrev, ca. 8 ha er registreret som sø- og mose og ca. 340 ha er fredsskov. I øvrigt er ca. 140 ha også omfattet af skovbyggelinjen. Fredningsområdet er inddelt i 4 delområder, hvilket fremgår af kortbilag til fredningen og af § 2 om mål for delområderne.

Fredningsområdet er karakteriseret ved et varieret landskab med mange søer og vandhuller og meget store naturværdier. Spredt i lavningerne ligger ca. 25-30 vandhuller. Af store vådområder eller søer kan nævnes Troldmosen, Tørvemosen og ellesumpen Nissekær. Den righoldige og varierede overdrevsflora bevidner, at jorden er næringsrig og leret. Øvelsesområdet har ikke været gødet siden Gardehusarregimentet overtog området i 1940 og 1953.

Bonderup Sø og Mose omfatter en større sø med randområder. Langs søens øst- og nordside er bredzonen relativt smal og bevokset med krat domineret af hassel, grå-pil, ask, slåen m.fl. Umiddelbart nord for krattet findes et lysåbent parti, som rummer artsfattig, tør naturring, som partvist (især i vestenden) har karakter af overdrev. Vest- og sydsiden af søen er med veludviklede kærpartier delvist med karakter af hængesæk. Disse områder er partvist under tilgroning med pil.

Søen, som er en af de sidste tilbageværende næringsfattige søer på de rige jorde på Sjælland, er referencelokalitet for søtyper, der har naturvidenskabelig interesse, og undervisningslokalitet og rummer mange strengt beskyttede arter og naturtyper i såvel national som

international sammenhæng. Lokaliteten rummer en meget artsdivers flora og fauna. Lokaliteten rummer flere arter og naturtyper, som andre steder i landet har dannet grundlag for udpegning af habitatområder (vindelsnegl (endnu ubestemt), kalkrige moser og sumpe med hvas avneknippe og rigkjær samt fiskearten pignmerling).

Øvelsesterrænet er også en fuglelokalitet af stor betydning. Der er registreret 60 fuglearter, heraf en række mindre almindelige arter, som er knyttet til overdrev, vådområder og gammel løvskov. Af de mest ualmindelige er fremhævet ynglende engpibe, ynglende viber, sanglærker, bynkefugle og agerhøns, samt ynglende grågæs, gråstrubet lappedykker og nattergale og i skovene: skovsneppe, sumpmejse, spætmejse, træløber og kernebidder. Endvidere er områdets insektfauna ifølge fredningsforslaget righoldig, og der er kulturhistoriske interesser og fortidsminder i området.

Der er indgået en aftale om en drifts- og plejeplan i 1996 mellem Skov- og Naturstyrelsen og Forsvarsministeriet for perioden 1996-2010. Planen administreres i dag fra Antvorskov Kaserne i Slagelse.

Fredning af Næstved Øvelsesplads og tilstødende skove

Der er under fredningsnævnets behandling af sagen foretaget enkelte ændringer af fredningen sammenholdt med det oprindelige fredningsforslag. En enkelt lodsejer er udgået (lb.nr. 10 KFUM Spejderne)

Fredningen indeholder – udover formålet i § 1 – bestemmelser i § 2 om delområdernes anvendelse, i § 3 om forbud mod tilstandsændringer og mod at opføre bebyggelse og anlæg såvel som forbud mod tilplantning og opdyrkning i § 4. I §§ 5 og 6 er endvidere fastsat bestemmelser om områdets fremtidige naturpleje og -genopretning, i § 8 et forbud mod jagt i delområde 1 og i § 10 er der henvist til naturbeskyttelseslovens regler om offentlighedens adgang.

Fredningserstatning

Fredningsnævnets afgørelse omfatter i alt 532,82 ha, der ejes af 19 lodsejere. Der er fastsat en skønsmæssig erstatning på 3.500 kr./ha for arealerne, dog kun 1.750 kr./ha for arealer, der er omfattet af naturbeskyttelseslovens regler om fortidsminder. Der er ikke tillagt det

offentlige erstatning. Fredningsnævnet har endvidere vurderet, at de begrænsninger, som fredningen pålægger de fredskovspligtige arealer, er af så beskeden en karakter, at de ikke påvirker handelsværdien. Der er derfor ikke tillagt lodsejerne af disse arealer (Herlufsholm Skole og Gods og Gavnø Gods) erstatning. Disse lodsejere er imidlertid begge tilkendt 10.000 kr. for omkostninger til sagkyndig bistand.

Fredningsnævnets samlede erstatning udgør i alt 91.263 kr. (beløbet er korrigeret i forbindelse med Naturklagenævnets behandling af sagen, da en lodsejer har oplyst at eje færre ha end anført i fredningsnævnets afgørelse).

Erstatningen og godtgørelsen udredes med $\frac{3}{4}$ af staten og $\frac{1}{4}$ af Næstved Kommune.

Klagerne

Fredningsnævnets afgørelse af 18. december 2007 er påklaget til Naturklagenævnet af By- og Landskabsstyrelsen, Herlufsholm Skole og Gods, Gavnø Gods og Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste.

Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste (FBE) har i sin klage bl.a. anført, at fredningen af delområde 1 og 2 ikke er foreneligt med områdets anvendelse som øvelsesområde, og at fredningsnævnet ved sin afgørelse har set bort fra forsvarets indsigelser. FBE har gennem mange år arbejdet med en omfattende naturplanlægning for alle skyde- og øvelsesterræner bl.a. ved at have betalt Skov- og Naturstyrelsen for at få arbejdet udført i en proces, der har inddraget såvel interne (militære) behov og hensyn som eksterne interesser (DN, Friluftsrådet, Danmarks Jægerforbund m.fl.).

Forsvarets arealer omfatter ca. 187,24 ha. Forsvaret har endnu ikke taget stilling til den fremtidige anvendelse af Næstved Øvelsesplads med tilstødende skove. De store krav, der stilles til uddannelse af soldaterne i dag før udsendelse til internationale opgaver, nødvendiggør, at forsvaret kan råde uindskrænket over området. Efter forsvarets opfattelse sikrer fredningen (§ 2) ikke, at den militære anvendelse kan fortsætte som hidtil, da den eksisterende drifts- og plejeplan ikke er godkendt af fredningsnævnet. Det er en langsommelig proces at skulle forelægge fredningsnævnet alle tiltagene i planen, før de kan gennemføres på forsvarets arealer. Det er ikke tilfredsstillende for forsvaret, der har behov for fleksibelt

at kunne ændre og udbygge øvelsesterrænet afhængig af missionerne i udlandet. Ligeledes kan arealerne ikke altid holdes tilgængelige for offentlighedens færdsel og ophold i overensstemmelse med naturbeskyttelseslovens almindelige regler. Offentlighedens adgang, herunder informationstavler om afspærringer, reguleres også i drifts- og plejeplanen for området.

Endvidere er jagt- og tilskuds fodring ikke tilladt i fredningen, hvilket indgår som et element i naturforvaltningen. FBE kan derfor ikke acceptere denne bestemmelse. Sammenfattende ønsker forsvaret, at fredningen ophæves for delområde 1 og de dele af delområde 2, som indgår i øvelsesterrænet.

FBE har senest ved indlæg modtaget i Naturklagenævnet den 10. juni 2009 fastholdt og uddybet klagen bl.a. for så vidt angår forsvarets behov for fortsat at anvende Næstved Øvelsesplads som "ukendt øvelsesterræn" for soldater, der uddannes med tjeneste andetsteds. Området anvendes ofte til missionsforberedelse kort før internationale opgaver.

Herlufsholm Skole og Gods har navnlig klaget over, at der ikke er ydet erstatning for de fredskovspligtige arealer. Lodsejeren lb.nr. 15, der også er en skovejendom, har fået en meget rimelig erstatning pr. ha på 3.500 kr. Fredningen betyder efter lodsejerens vurdering en nedgang i skovens handelsværdi, der kun i en vis grad er bestemt af skovens driftsøkonomiske potentiale og i langt højere grad af potentielle køberes ønske om at være skovejere med alle de goder, der måtte følge af ejerskabet. Det er åbenbart, at disse købere vil give mere for en skov *uden* fredningsrestriktioner og at fredningen medfører en række byrder for ejeren. Endvidere er der klaget over, at lodsejerens ønske, om at plejemyndigheden skal have pligt til at sætte skilte med vejledning op for skovens gæster, ikke er blevet imødekommet. Skiltningen skal handle om konfliktrisikoen ved overgangene til øvelsesområdet i skovene. Endelig er det anført, at erstatning for sagkyndig bistand bør modsvare de faktiske afholdte udgifter såvel som ressourceforbruget.

Herlufsholm Skole og Gods' arealer omfatter ca. 214,81 ha. Det samlede erstatningskrav er opgjort til 707.923,25 kr. – heraf 13.031,25 kr. til sagkyndig bistand. Fredningsnævnet har tilkendt 10.000 kr. for omkostninger til sagkyndig bistand og ingen fredningserstatning.

Gavnø Gods har i sin klage senest med indlæg af 2. juni 2009 overordnet anført, at der ikke foreligger en særlig begrundelse for at frede området. Sammenfattende er det anført, at fredningens bestemmelser for delområde 2 ikke har medført en beskyttelse af det pågældende område, der ikke allerede forelå i medfør af formålene og øvrige bestemmelser om anvendelsen af fredskovspligtige arealer, terrænændringer, hegning, primitive overnatningspladser, mere intensive friluftsanlæg, opstilling af skilte og etablering af nye stier i henholdsvis skovloven, naturbeskyttelsesloven og planloven. Denne lodsejer finder derfor, at fredningen bør ophæves.

Gavnø Gods' arealer omfatter ca. 96,66 ha. Fredningsnævnet har tilkendt 10.000 kr. for omkostninger til sagkyndig bistand og ingen fredningserstatning. Om erstatningen for fredningen er det anført, at fredningen vil medføre en værdinedgang på 10-20 %, uanset at fredningen ikke pålægger arealerne yderligere bånd. Værdinedgangen skyldes den blotte tilstedeværelse af en fredning, som af eventuelle købere vil blive opfattet som en væsentlig, yderligere begrænsning i råderetten. Endvidere har bestemmelserne om pleje af området medført en ekstraordinær forringelse af herligheds- og jagtværdien, hvilket bør medføre erstatning.

Disse tre lodsejere har endvidere uddybet deres klager for så vidt angår spørgsmålet om fredningsdommerens habilitet (som følge af et tidligere familiemedlemskab af DN).

By- og Landskabsstyrelsen har med brev af 29. maj 2009 oplyst, at styrelsens klage handler om erstatningen for et areal, der ejes af Rønnebæk Kirkekasse. Erstatningen til denne lodsejer (lb.nr. 15) er på 8.610 kr. Der henvises i styrelsens klage til den verserende fredningssag om arealer ved Storebjerg, hvor også spørgsmålet, om hvorvidt arealer ejet af Folkekirken må betragtes som offentligt ejede arealer, og at der som følge heraf ikke skal ydes fredningserstatning for disse arealer, indgår.

DN har til klagerne bl.a. oplyst den 20. maj 2009:

Herlufsholm Skole og Gods klager med brev af 16. januar 2008 over erstatningsstørrelsen, som skolen ikke finder, kompenserer for nedgangen i handelsværdien af skoven. DN har ingen bemærkninger til erstatningens størrelse, men henviser til fredningskendelsens § 4 om

retningslinjer for skov- og landbrugsdrift. Heraf fremgår det, at de private skove kan drives som hidtil efter den til enhver tid gældende skovlovs regler.

Til klagen fra FBE, der i hovedtræk handler om, at forsvarets aktiviteter ikke kan fortsætte som hidtil med fredningens gennemførelse, samt at FBE finder fredning og plejeplan efter fredningen en meget besværlig og langsommelig proces, som ikke vil kunne tilfredsstillende forsvarets behov for fleksibilitet, og endeligt at jagt indgår som et element i naturforvaltningen og dermed er en opgave på linje med andre opgaver, og fortsat bør kunne foregå på forsvarets areal har DN anført: DN er indforstået med, at forsvarets område lukkes af i kortere perioder i forbindelse med øvelser af hensyn til de besøgendes sikkerhed. DN er uenig i, at det er meget mere bureaukratisk at gennemføre plejeplan og forsvarsaktiviteter, når der er en fredning i området. Det må handle om forudseenhed og planlægning. Endelig er DN undrende over for, at FBE har behov for at kunne gå på jagt som led i forsvarets aktiviteter. DN holder derfor fast i, at jagt og tilskudsfordring ikke skal være tilladt i området.

Besigtigelse af fredningsområdet

Naturklagenævnet har besigtiget fredningsområdet med deltagelse af sagens parter og afholdt offentligt møde den 17. juni 2009. Indlæggene fra de fremmødte handlede i hovedtræk om emnerne i klagerne, som på stedet blev gennemgået. Endvidere blev følgende oplyst:

Næstved Kommune oplyste, at kommunen støtter fredningen, som for kommunens borgere indeholder store rekreative interesser. I 2008 er gennemført en botanisk vurdering af de store overdrevsarealer i øvelsesterrænet. Ca. halvdelen af arealerne opfylder de botaniske kriterier for overdrev, resten af området er p.t. ikke beskyttet af naturbeskyttelseslovens § 3, hvilket giver forsvaret lidt friere muligheder for aktiviteter på disse arealer.

DN anførte, at det understøttede behovet for en fredning af arealerne, da det ellers vil være muligt at tilplante arealerne med majs til brug for forsvarets øvelser. FBE oplyste, at der ikke er planer om at tilplante arealerne med majs. De åbne arealer plejes alle som om de var overdrev, hvilket der er pligt til i henhold til områdets drifts- og plejeplan. Den nye plejeplan for området vil ligeledes blive udarbejdet i samarbejde med områdets interessenter

med henblik på at sikre områdets rekreative og naturmæssige værdier samtidig med, at de militære aktiviteter i området kan fortsætte. Centralt i plejeindsatsen vil også fremadrettet være sommer- og vinterafgræsning ved udsætning af får.

Naturklagenævnets afgørelse

I sagens behandling, herunder besigtigelse og det offentlige møde den 17. juni 2009, har deltaget 8 af Naturklagenævnets 10 medlemmer: Mikkel Schaldemose (formand), Ole Pilgaard Andersen, Martin Glerup, Leif Hermann, Marion Pedersen, Anders Stenild, Poul Søgaard og Jens Vibjerg.

Spørgsmål om fredningsdommerens habilitet (som følge af et tidligere familiemedlemskab af DN) afgjorde Naturklagenævnet ved delafgørelse af 14. maj 2009.

Naturklagenævnet udtaler enstemmigt:

Det kan tiltrædes, at fredningsområdet Næstved Øvelsesplads med tilstødende skove indeholder store og væsentlige landskabelige, kulturhistoriske, rekreative og ikke mindst naturmæssige værdier, og derfor er beskyttelsesværdigt.

Forudsætningerne for fredningssagens rejsning, som navnlig var et ønske om at undgå udlæg af arealer til omfartsveje, tilplantning med skov og udstykning af området til byudvikling i forbindelse med forsvarets afhændelse af området efter nedlæggelsen af Næstved Kaserne, er imidlertid ændret, siden sagen blev rejst i december 2006.

Naturklagenævnet lægger til grund, at forsvaret ikke har planer om at afhænde øvelsesområdet, der i dag indgår som et væsentligt element i uddannelsen af soldater før udsendelse til internationale opgaver.

Der er således efter nævnets vurdering ikke længere umiddelbare trusler mod de beskyttelsesværdige værdier i området i form af byudvikling, terrænreguleringer eller fragmentering af det sammenhængende naturområde som følge af store vejanlæg.

Det er Naturklagenævnets vurdering, at der med kontinuerlige drifts- og plejeplaner for forsvarets arealer er mulighed for at sikre de naturmæssige værdier mod tilgroning samt at

sikre de landskabelige, rekreative og kulturhistoriske værdier samtidig med en aktiv anvendelse af området til militære øvelsesaktiviteter.

Sikring af forsvarets arealer har været det centrale i fredningssagen. Da der på nuværende tidspunkt ikke er grundlag for at frede disse arealer, har Naturklagenævnet allerede derfor heller ikke fundet grundlag for at frede de tilstødende skove.

Naturklagenævnet ophæver på den baggrund Fredningsnævnet for Sydsjælland, Møn, Lolland og Falster's afgørelse af 18. december 2007 om fredning af Næstved Øvelsesplads og tilstødende skove i Næstved Kommune.

På Naturklagenævnets vegne

Mikkel Schaldemose
Viceformand

Afgørelsen er endelig og kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed, jf. naturbeskyttelseslovens § 82. Eventuel retssag til prøvelse af afgørelsen skal være anlagt inden 6 måneder, jf. lovens § 88, stk. 1.